

ЈЕРОТЕЈ РАЧАНИН
1704-05.

Путовање ка граду Јерусалиму

Године од створења 7212, а од рођења Христовог 1704,
месеца јула 7.

Пођосмо из Београда и дођосмо у манастир Раковицу на први конак. И ту се чашћавасмо три дана. И из манастира одатле пођоше Григорије јеромонах, и Висарион јеромонах, и Салађиј из Београда пође, и Станоје, и из Ирига Јован Параносић и жена му Неда, и из Београда Дулђеринов син Павле. Седам нас укупно пође.

Други конак у Гроцкој. И ту проведосмо три дана. И умало ту Турчин не удари Григорија секиром, јер читаше часове на чардаку.

Трећи конак – Хасанпашина Паланка.

Четврти конак – Баточина.

Пети конак на Морави, на ћуприји јагодинској. И прођосмо Параћин рано и дођосмо на ужину у Ражањ.

Шести конак на Пандурама код Алексинца. И дођосмо на ужину на Нишаву. И ту слависмо Светог пророка Илију под великом тополлом. Чувени Мија кириција части нас лепо, и вина писмо довољно. Бог да прости. И пођосмо мало уз Нишаву.

Седми конак – Нишава, на зеленој трави. И вечерасмо и писмо. И одатле дођосмо у Ниш на ужину.

И затим осми конак на Бугарској Морави, под Курвин градом. И ту се побунисмо по поноћи, него, хвала Богу, не би штете ништа, већ здраво и мирно устасмо. И дођосмо под Лесковац на ужину код Камените цркве.

Дођосмо затим до деветог конака на Лесковачку клисуру, па устасмо рано и уђосмо у клисуру. И падосмо на ужину у клисури, у страну, као коза на маљу. И ту помилеше змије, и жабе, и гуштери и корњаче. Мало у воду не поскакасмо од страха.

И затим пођосмо на десети конак под манастир Решитски, на измаку Врањске клисуре. И ту наловисмо рака за вечеру. И ту нађосмо човека и кажу да му је сто двадесет година, проседе браде и трипут му се зуби мењали, па нарасли као у детета. И двапут брада опадала, па нарасла. И има сина сеђа од оца. И казиваху да није тај старац Турчина видео, ни харач дао, ни вина пио, него напасао овце на горама. И ту видесмо човека и девојку те се окаменили. Те казиваше старац тај да је кум са кумом сачинио блуд. Тога ради се окаменили.

И одатле устасмо рано и дођосмо у Врање на једанаести конак.

И из Врања дођосмо на дванаести конак у Коштуне, надомак Четрдесет цркава. Ту је раније велика варош била за српског господства. И сад по турски зову Крк клиса. И видех ту корита камена око бунара, велико мноштво, сасвим велико, за дивљење. И чуђасмо се. И изнад те вароши видесмо три хума веома висока, Богом саздана, а на врху равна, и од једне стране може се човек попети, а од друге не може. И то зову Шаторишта Марка Краљевића, и Милоша Кобилића, и Реље Омуђевића и Новака Дебелића. И ту се ујутру згоди Пренос моштију свете Петке Трновске, чији је један од тих цркава храм. И пазар се окупи и ту нађосмо обиље хлеба и вина. И славише Висарион наш друг.

И пођосмо на тринаести конак у Горобинце на Овчем пољу. И ту видех красну земљу, лепа поља, и жита, и винограде и воћке различите. И лепе реке теку из планина и извори студени и чести. И градови се виде и села. И ту на ужини са једног места – шта се види! Набројасмо цркава четрнаест великих. Бели се камен. Срби правили, а сада све пусто. И ту нам казиваху: Када су раније Срби из Прекоморја прешли из Српске земље иза Троје града – и затим се Срби и назвали по реци тој, те су најпре на Овче поље пали; и ту кажу сковали од бакра гумно, а веле, не умели вршити на земљи; и кажу и до данас стоји засуто земљом и веле да хоће велико крвопролиће ту бити од Турака напослед. И ту се веома чуђасмо красоти земље и обиљу плодова.

И потом дођосмо на четрнаести конак у Велес град бугарски, а Турци зову Ђуприлија. И ту падосмо с јужне стране. И ту тече река, зову је Вардар, врло голема. И ту беше Турака много. И ту на мосту ђумругија, и господа многа и кадија. И варош голема, и хришћана има много. И куће и авлије и све од камена. И плочом каменом све куће покривене, од мале до велике. И цркве камене многе имају осликане, али пуне. И ту у граду на Светог Пантелејмона видех грођје много носе у котарицама на магарцима. Турци купују, а хришћани не до Преображења. Зато питасмо се и чуђасмо добром делу њиховом. И око тога града оних земље видех. Њиве многе посејане

памуком. И чудих се, јер раније нисам видео. И ту људи мало жита сеју, него све памук.

И пређосмо Вардар и пођосмо од града и изиђосмо у поље где су Турци Немце разбили и натраг погнали. Када су Немци Београд узели године од створења 7196 (1688), месеца августа 19, те терали Турке до тог града Веле-са, те Немци стали на том пољу. А биле кише и зло време, а Турци изиђу суви из града те их разбију и мало-помало дотерају опет до Београда. И до године две узели Београд.

И одатле дођосмо на петнаести конак у Тиквеш.

И затим сутра дођосмо на шеснаести конак у Грчиште. И ту видесмо како врше жито с кола на воловима. Направљена даска колико врата, па оздо набијена, пуна камења, кремена, те онај камен таре сламу, па саспе у куће те животињама дају у торбак. И ту на Вардару стене високе до облака. И ту је пресечен камен те начињен пут. Зове се Демир-капија Марка Краљевића. И ту се потписао високо у камену, усечена слова већа него прсти. И ту сретосмо камиле црвене, те се уплашише коњи под Јованом и под Недом. Мало не поскакаше у Вардар.

И тог дана дођосмо на седамнаести конак у Псенску варош и град. Турски зову Абрег Хисар.

И сутрадан дођосмо на осамнаести конак у град Солун. И ту бејасмо седам дана и хођасмо око града и по граду, и у куће и чаршије. И улажасмо у цркву Светог Димитрија. Красна и велика веома. И Турци у њој клањају. Оловом покривена. Олтарски свод беше пао. И како је пао, тако и стајаху зидови неизнети. Четири дирека један преко другог. И четири свода и многе цркве горе по сводовима, четири ката дирека мермерних, и у сваком кату по седамнаест дирека облик – као да су на стругу стругани. И један дирек близу двери. Из њега миро тече. И ми се мазасмо, каза нам Турчин који ту перетише. Тако изгледа као просо на неке годове. И код тог дирека на патосу уписано: „Од овог дирека пети.“ И тамо је гробница светог Димитрија. И тако нађосмо гробницу и целивасмо. И ту је свети Димитрије и до данас. И повише у зиду, повисоко од земље, гробница насликана једна неке девојчице. И у припрати на углу привезана из цркве слова, у камену уклесана, један ред српски, а други грчки. Саопштавају о моштима које ту леже: светог Саве, цариградског патријарха, и Павла Исповедника. И казује Турчин да када су Турци хтели да уђу у та врата ка тим моштима, изишао је пламен те их сажегао. Тада су и зазидали та вратанца. Тако и данас стоје зазидана. И ми гледасмо.

И по другим црквама иђасмо и поклонисмо се; и на врх града, зову га Чауш манастир. И беше калуђера много. И ту видех идолско пророчиште и

изнутра чудно здање, на нека окна све свођено. Чини ми се да има дебео зид десет аршина, а у висину, богзна. Ту онај апостол Дима одметну се, о коме апостол Павле пише, и би јереј идошки. И то је све изнутра мозаиком исликано, још за идола сликано: лозе и цветови и дрвета, а људског лика нема, него иза тога храма идол стоји на земљи, окрњен сврха. Има, чини ми се, десет аршина ширине и толико висине један основни камен. Још има, кажу, толико окрњеног. И наоколо све фигуре поразбијане, исечене. И са једне стране степенице усечене. И то су били наши унутар призидали олтар и саградили цркву. Затим, Турци у олтару призидали хоци место и сада је џамија. То се види и познаје.

И ту усред града имају сводови високо изнад кућа. Виде се и преко улица. И виде се горе ликови исклесани: мучитељ судишта и престоли градски. И кажу да је ту мучитељ седео када је Нестор Лија положио на неке даске.

И доле ка мору видесмо цркву веома велику, коју је неки цар правио по угледу на Свету Софију. Дивни диречи и сводови! Не може се човек нагледати ни разумом појмити. И ту нам Турчин казиваше. Када су Турци ушли, те су нашли једног калуђера на једном пиргу под врхом те га ту посекали, и пао на прозор, и ударила крв напоље низа зид. И види се, и ми гледасмо крв по зиду. И каже Турчин, то су, вели, Турци много пута стругали и замазивали кречом и нису могли ништа.

И пођосмо из Солуна месеца августа седми дан на море у галију. И дођосмо други дан под Платамон град. И ту има над градом планина. Назива се Бабкина планина. И близу те друга планина, назива се Саргар. И има у њој манастир Светог великомученика Димитрија, диван; и град око манастира. И ћелија има 200. И затим дођосмо у Загорје, наспрам Свете горе. И преко мора иђасмо једанаест дана. И ту у Загорју седесмо девет дана. И хођасмо по Гори. И нађосмо манастире и цркве многе, и грожђе и воће много. А црква бројем сто, и кућа пет тисућа, све хришћани. И ту има људи, те не знамо на чему жито расте. И ту видесмо цркву Преображења, скоро саграђена, велика и красна веома, олтара три и јаја нојевих тридесет. И 95 кандила ужегоше сребрних и златних. И пред црквом два извора лековита и около шума борова. И у цркву Светог Николе сваки дан иђасмо на вечерњу, на јутрење и сваки дан појући литургију.

И одатле пођосмо, и други дан под Касандру дођосмо. И ту бејасмо пет дана, докле дрва товарише. И страх имасмо од гусара. И ту видесмо град Тирон. Ту су светог Теодора Тирона мучили, са обале бацили у море. И сада стоји пуст. И ту идући видесмо једно мало острво. И кажу на њему ништа нема, него дивокозе, близу Свете горе. И дођосмо под Атон. Ветар дотера и

не желећи. И видесмо манастире Светог Павла и Свете Ане. И види се виноград и међе у камену у литици.

И отуд пођосмо ка великом мору. И дођосмо трећи дан под планину Јурвану, где свети Атанасије молитвама бесове затвори. И до данас тамо стоје. И ту замркосмо на мору. И када би други час ноћи, уста бура на мору и вали силни. Поче лађу талас морски преливати и бацати тамо и овамо. И би страх велики и плач горки оних који су гледали буру морску и смрт љуту. И ту се једни праштају, а други исповедају један другом. А беше лађара 75, Турака 11 и робјаша.

И када би о поноћи, поче лађа извртати се и крманоши сметоше се. Паде облак црн на море. Тада се живота опраштасмо. Крици и гласови снажни излажаху призивајући пречисту Богородицу и светог оца Николу. И управљач једрима позна град Ливно и ту прибегосмо.

И стајасмо 32 часа. И одатле на Усековање прођосмо Самотрак, и Бокчу, и Линдру и Ибро и иђасмо до Измирског залива. И затим изиђе други ветар те занесе под Митилину. И на том Митилинском острву има 300 села и четири манастира Арханђела и Крститеља Јована. И одатле прођосмо Балук-аду и залив Сакаски. И дођосмо тридесетог дана августа у Саказ град. Раније се звао Апостол Хија. И ту у Саказу граду посетисмо цркве многе.

Има цркава саборних 70, а малих 600, и кажу 2000 попова мирских. И видесмо цркву Свете Тројице новосаграђену. На њој прозора 55, и дирека од мермера 67, и гробница 47, и других красота и драгоцености – немогуће испричати. И ту бејасмо два дана. И од Саказа пођосмо и прођосмо Сусамски залив. И ту ноћ осванусмо на Самсоновом борилишту, [на коме се борио] са женом неком. Тако кажу да је чуо Самсон за јаку жену, те понео велики камен из Анадолије. И она понела запрегу камења. А када су се видели, ставио Самсон камен у море са обале, и видео се колико велика кућа. Тако и она сасула из запреге на земљу. И сада се видела гомила велика и више се нису тукли. То је од Саказа 80 миља.

И тог дана пођосмо у Хистанђос. Раније се за време апостола звао Коњаниту. И нађосмо обиље хлеба, вина и грозђја. И ту видесмо у граду једно дрво чудно, тешко је рећи: у деблу дебело 12 аршина, обзидано у корену каменом и подупрто дирекима – камених дирека 42 и дрвених 34 и од мермера 8. И ти сви дирекци држе гране тог дрвета. И под тим дрветом има један шедрван, и две чесме, и два бунара, и два чардака, и шест кревета, и четири кафане, и један дућан трговачки, и једна џамија, и две касапнице, и једна хлебарница и четири захода. И ту под тим дрветом има у свако време по 200 или по 300 људи. У хладу седе. И ту видех ђаконију: штогод се од јела затекне да предани, нити ко чува дању, нити ноћу, нити се покрива, нити чува. И чуђасмо се.

И одатле пођосмо другог дана и дођосмо у град Родос. И Обиђосмо по црквама. И видесмо красоте многе. И тај су град градили Малтези. Такве красоте и тврђаве нигде нема. Ту је једно чудо: где је кип стајао једном ногом на једној кули, а другом на другој, има удаљено колико пушка може добацити. И ту ишчекасмо четрнаест дана.

Затим пођосмо из Родоса месеца септембра 18. на велику пучину [Егејску] на 18 лађа и два брода. И други час ноћи уста бура, и вали на мору веома страшни. И те ноћи велики страх имасмо. И када дан би, поче се лађа загњуривати и преливати буром морском. И тог дана не видесмо много бродова од оних који су ишли са нама, нити видесмо сунца, ни месеца, ни неба, ни земље, ни птице да лети, осим буре и облака. И вали различити: бели, и зелени, и црни и плаветни, и једни као вариво кипеху, други као муње. И тог дана исповеди се један другоме. И сви се живота опростисмо. И глас излажаше велики, једногласно вапијаху ка Богу, и помињаху чудеса светог Николе и призиваху у помоћ. Тада грло изнеможе, глас пресече се, а дисање се смањи, као и душа у нама, језик пресахну. Би глас само. И тужним очима гледаху један на другог, а неки сплели главу са ногама шкрипећи зубима својим, видеше горку смрт. И подигоше узбуну на палуби. И одричемо се колико ко може дати товара, да испразнимо лађу у море. И у тај час почеше празнити и бацати ствари своје у море. И када се испразни до пола лађа, тада се подиже још снажнији ветар и расцепише се ветрила од горњег краја до доњег. И радна ужа попустише. И катарка велика загњури се у море. И параше то највише дрво воду морску.

И у време заласка сунца загњури се лађа и подигоше се вали најсилнији, као горе високи, и облаци и муње силне и различите. И сви падосмо као мртви, радити и чинити не могосмо ништа. Само један другог тужним очима погледаше. А неки помињаху Бога и Богородицу и свеце, а други оца, и мајку, и браћу, и сестре, и сроднике, и познанике своје, и жене и децу своју. И неки трзаху одећу своју. А други сакриваху очи своје да не виде грозну смрт. А други полумртви беху. Грло изнеможе, и језик пресуши се, глас замукну. За два дана и три ноћи од свих нас ни један хлеба не окуси, нити један другом проговори. Нити може који устати, нити корак коракнути, као мртви лежећи. И ту видех како лађа брзо иде – као и стрела. Одакле стрелу пусти, онде и падне. И ту лађар један каже: „Четрдесет година како пловим преко мора такве буре не видех.“

И трећег дана угледасмо птицу с југа и веома се обрадовасмо. Рекоше: „Биће негде обала близу.“ И бура се малко смањи. Тада се опоменусмо смрти и захвалност указасмо Богу. А једни четвртог дана језиком проговорише, и хлеб и воду окусише. А други пети дан водом језик оквасише. И тог петог

дана угледасмо један брод из нашег друштва. И једну злу лађу видесмо, и утекосмо шести дан, али ветар – назад.

И седмог дана дођосмо на залив Решитски, у Нил реку, под Решит град. Зову га Мали Мисир, раније се звао Раита. И ту видесмо много прича.

Људи који ту живе нити ко носи гађа, ни чакшира, ни панталона, ни доколеница ни на једном. Господа и бољари носе од платна и од свиле халине, али цеванице голе – ништа осим папуча. А једни ходају наги као од мајке рођени. По чаршији и мушко и женско само у самој кошуљи. И пију тутун и кафу – и мушко и женско, и велико и мало.

И видесмо како нараста фиников цвет због рода, да одржи род. И видесмо дрво на коме памук расте.

И од четири врсте смокве. Једна смоква на коју се Адам превари расте на три поуке. И сласт њену разум људски исказати не може. На многе сласти наводи. Нас седам једну куписмо и сви јеђасмо за три дана. Најзад их остависмо и не могосмо их појести од сласти. А чини ми се нема пола оке у њој. И друга од које сам лишћа набрао има лишће дуго девет педи, а широко четири педи. Трећа смоква, што је проклета, њен плод се јести не може. Четврте смокве има на читавој земљи.

И ту видех птицу ноја. Големо. Једва дохватим руком по хрпту. И миловах га. Ходају по чаршији и поред лађа, по буњишту. Купе штогод те се хране. И ту проведосмо шест дана.

И потом пођосмо Нилом реком. И та река из раја иде. И видесмо око те реке много села и вароши, са обе стране реке. И људи сви наги; и жена и дете. И сви голи. И да се каже од сто људи један да има кошуљицу. И имају жене тек понека спреда запреку и друго ништа. А деце по педесет или по сто око реке чувају марву. И више беспослено, када нас неко види, виче, проси, а ми ставимо по један пексимет, а њих заплива по двадесет. А који ухвати, онај изеде. Тако нас све прате од села до села.

И ту видесмо шећер. Посеју велике њиве. И онаква је као кукуруз стабљика и лист. И из оне стабљике ваде срчику и пеку шећер.

И дођосмо шести дан у Мисир Велики, то јест у Египат, Фараоново царство. Величину ко може изрећи? Нити може прећи, нити краја видети, а од мноштва људи не можеш на улицу да изиђеш. Ту јесу дворови Прекрасног Јосифа, мозаиком насликани, усред града на чудној висини. И ту је диванхана велика веома, 34 велика дирека. По два човека један да обухвате, толико су дебели. Обли и глатки као да су на стругу стругани, а високи бог зна. И ти сви диреци су од мермера. Има их 300, које малих, које великих. А чини ми се има их висине 50 аршина. На њима горе сводови. А сада стоји пусто. И гдекоји дућанчић сиромашки доле око дирека. И ту је бунар Јоси-

фов. И сада ту воду ваде. И ми улажасмо до других волова, па се препадосмо те се вратисмо. На три места где волови воду ваде степеника има 444 до дубине воде. У самотвору каменом све сечено. И ту осамнаест волова воду ваде.

И у том Египту беше папа и патријарх именом Герасим. И иђасмо к њему и исповедасмо се. И читаше нам молитву и благослов примисмо. И видесмо га у једну недељу, литургиса. И стави на себе два епитрахиља и два омофора и по литургији седе, те чини придику за много тако под својим одежама. И ту видесмо патријарха коптског. Копти су велики вилајет и народ, крај уз реку Нил.

И иђасмо у Стари Египат, али је сав пуст, мало где који човек. Ту видесмо хамбаре Јосифове. Ко може измерити и величину исказати? И ту у Старом Мисиру црква Јована Милостивог. То је била архиепископија. И сада калуђерице бораве ту. И ту имају цркве велике и красне, веома велико мноштво. Царска здања. И у две цркве две иконе чудотворне: Богородице и светог Георгија. И то, кажу, када су Турци узели, оне су се дале с места дигнути, и сад на том месту стоје. А цркве пуне и пале око њих. Светог Георгија није велика, има четири аршина дужине, а стоји на празном простору високо од земље, како не може човек руком дохватити.

И ту има црквица Скривница Христова, када је побегао од Ирода. И у земљи је десет степеника дубока, од мермера саграђена. И иза престола у зиду као пећ, те кажу, ту је Христа Богородица крила. И ту преко те цркве била једна греда од ковчега Нојевог, а сада мало тек извирује.

И ту се у Старом Мисиру новци сада кују. И виде се према Великом Мисиру Фараонове узвисине. То је једно чудо на свету. Две озидане од камена као собе две. И толика је величина и висина – од три дана хода може се видети.

И ту је близу Великог Мисира гора, што је зову Дурдаг хришћански, која је због молитава пошла у Нил реку.

И ту, у Великом Египту, борависмо двадесет и два дана, у хану Синајца калуђера. И ту свашта доста јефтино. По осам сомунџа за једну пару, а једна пара осам мангура. И ту узимах за једну пару 74 лимуна. А вина и ракије – да дукат дајеш за једну оку, не би нашао.

И пођосмо из Мисира ка Синају 211. дан. И путовасмо три дана до Ађруда. Не видесмо ни човека, ни дрвета, ни травке, ни птице, ни воде, осим камена и песка. И ту у Ађруду видесмо неке невиђене људе, и птице и два мишића бела. И тог дана дођосмо у Сувеиз град, на Индијску скелу, на отоку Црвеног мора. И ту у Сувеизу узесмо воду и нађосмо једног хришћанина Халила, тако му име. И ноћисмо на Светог Нестора.

И рано устасмо и дођосмо на Дванаест извора Мојсејевих, где раздели море и потоци фараона са колесницама. И ту беше неколико финика. И узесмо воду из тих извора у мехове. И одатле дођосмо за три дана на Карандул. И ту нађосмо воду, и неколико врана и педесет дрвета финикових. Потом путовасмо два дана и нађосмо један бунар воде лепе. И ту видесмо две вроне и неке птице красне веома. И глас диван поју. И ту ноћисмо.

Затим путовасмо два дана. Не видесмо ни човека, ни птице, ни дрвета, ни траве, осим стена, до облака протегле се. И једанаестог дана од Египта видесмо неколико коза и неке људе стране изгледом, као дивљи. О браћо, тесног и мучног пута и невољног живота у тој земљи! И ту видесмо дивље лубенице. И окусисмо, горча је од пелена.

И сутрадан, трећег новембра, дођосмо у Свети Синај, у манастир, на обнову храма Светог Георгија, на литургију. И у то време беше у Синају дикеј Неофит старац, и Лианија старац, и Анатолије старац, и Герасим старац, и Кесарије старац и ђакони Давид, Дионисије, Јоаникије, Пајсеј, Јоасаф, а испут бог зна колико их је. Кажу да има једнима по двадесет година да нису у манастир дошли. Слава Богу да нас удостоји да видимо света ова места и да се поклонимо и угледамо дивну красоту!

У Синају манастиру Велика црква, красна веома, дванаест дирека великих и на њима сводови. И средина оловом покривена, и сто дирека дрвених. Патос олтар – сав мермер пегаст: бео, шарен, зелен. Изокола око престола зид. На олтару мермер и друга красота: иконе, хоро, и кандила, и крстови и мноштво Јеванђеља окованих красно. А једно Јеванђеље цара Теодосија све златом писано од краја до краја. Двадесет Јеванђеља што свагда стоје по часним трапезама и олтар мозаиком каменим исликано и тамно, дивно позлаћено. И света трапеза и проскомидија и на наручју веома украшено.

У дужину Велика црква од двери до припрате 43 аршина, а ширине 16. И олтар дужине 11 аршина, а ширине 9, а предња припрата дужине 8 аршина, а прозора 53. Врата велика од бакра и двоје малих. И та Велика црква јесте храм Преображења.

И црква Свете неизгориве купине сва је зеленим мермером патосана. И наоколо све азур. И у Великој цркви десет олтара где се служи. И посебних цркава петнаест унутар града тог. И град ширине 108 аршина, а дужине 128. И имају два бунара студене воде у граду. Ту је Мојсеј Рагуилу овце напојио. И градска врата зазидана. Не отвара се, него на витао улазе и излазе.

И ту почивасмо четири дана, па пођосмо на Свети Врх. И дођосмо пре подне у цркву, коју зову Панагија Пресвете Богородице. И ту поклонисмо се. И прођосмо кроз два свода. И дођосмо на преноћиште до цркве Светог Илије. Ту је свети Илија од Језавеље побегао. То јесте Хорив гора и ту је

постио свети Илија. И ту вечерњу читасмо. И сутра по поноћи пођосмо на Свети Врх, где Мојсеј постише двапут по четрдесет дана и прими таблице од Бога. И ту је пећина четири степеника доле под каменом. И ту је једна црква наша, и једна римска и једна цамија. И ту читасмо јутрење и служи-смо свету литургију. И ту је место иза цркве где се Мојсеј под камен сакрио и Божија задња [провиђења] видео. И утопила се међа у камен као у снег.

Опет се повратисмо на Светог Илију и видесмо на путу камен који је анђео мачем расекао, те пао камен на пут пред Светог Илију, и рекао Илији: „Мојсеј није изишао на Земљу обећану, а ти нећеш на Свети Врх“, те се вратио опет ка Јерусалиму.

И ту је ићи од манастира до Светог Врха 14000 степеница – све сечено засебно, што је онако ићи. И од Светог Илије цркве иђасмо до цркве Светог Јована Лествичника. И ту је пећина где је *Лесџвицу* писао. И ту је црква Светог Пантелејмона. И ту има вода лепа. И ту имају пећине где су пустиња-ци боравили многи. А ћелије зидане од сувог камена, без везива и креча. И затим сиђосмо на Четрдесет мученика цркву. И постоје ћелије многе и ту ноћивасмо.

И затим рано по поноћи пођосмо на Високу гору, где су анђели положи-ли Екатеринино тело, где је лежало 300 година. И када изиђосмо на врх, рађаше се сунце. Поклонисмо се и целивасмо место и пођосмо ка цркви Онуфрија пустињака. И ту му је пећина где је живео. И ту је близу, мало пониже, камен који удари Мојсеј и потече дванаест извора воде. И сада рупе стоје празне.

И затим пођосмо цркви Светих Апостола. И имају ћелије и манастир обичан, баште и воће, и студенац и поље велико где је израилски род стајао када је Мојсеј закон писао. И ту близу је телац коме су се Израилћани по-клањали. И ту је калуп у коме је саливен. И ту близу је црква Аронова. Ту је Мојсеј таблице најпре донео. И више те цркве ка манастиру, покрај пута, камен. По њему слова писана, а нико читати не може. И кажу, ћивот заветни анђео донео из Јерусалима, те под тај камен укопао, да стоји до Страшног суда.

И затим пођосмо у манастир у граду. И ту проведосмо тридесет и један дан. И поклонисмо се по светим местима и црквама. Када је који празник, и свете мошти целивасмо. И ту су мошти Екатерине мученице. И у том мана-стиру у зиду видех место одакле је миро истицало. И удостојисмо се благо-слова светих отаца и општег сабора. Затим опроштај добисмо те пођосмо пут Египта месеца децембра четврти дан.

И одатле пођосмо ка Јерусалиму са пашином војском и дођосмо у Газу на конак. И ту преданисмо. И ту беше град велик. То је било храброг Самсо-

на царство. И ту је побио кошћу магарећом иноплеменика 3000. И ту му је дирек и чардак, који је после срушио. И одатле иђасмо два дана и прођосмо Лиду. И ван града ка мору црква је Светог Георгија, велика и красна, тако названа Лида, близу Јафе. И ту свети Георгије порази змаја копљем. И ту је рупа велика одакле змај излажаше. И ту мучише Диоклитијан светог Георгија. И ту му је гроб у тој цркви.

И у њој је дирек који донесе свети и жена удовица. Када се црква зидаше, тада хтеде удовица приложити у цркву дирек. И узе камен један и не узможе донети. И замоли заповедника лађе да га донесе са својим дирекцима. И [овај] не хтеде. И поче жена плакати. И дође свети Георгије и рече жени: „Узми камен!“ И узе са једног краја свети Георгије, а с другог краја жена и снесоше на море зачас. И донесе до цркве, и зна се где свети Георгије држаше рукама.

И дођосмо у Ревњу и ту преданисмо. Затим устасмо о заласку сунца на Светог Јована Крститеља сабор. И иђасмо целу ноћ без починка. Тек у Емасу одседосмо и писмо кафу. И дођосмо за ноћи до светог града Јерусалима, на порту пророка и цара Давида. И не хтедоше нам отворити док не свану.

И уђосмо у Јерусалим месеца јануара осми дан. И примише нас и гостише, и ноге омише. И парусију дадосмо епитропу манастира. Црква, храм цара Константина и Јелене. И дадоше нам конак у манастиру званом Свети Сава српски, храм Светог Арханђела. И ту се молисмо Богу и иђасмо по светим црквама свакодневно и поклањасмо се. И иђасмо на Света Врата сваког дана по двапут.

И одосмо Живоносном Гробу године 1705, трећег фебруара. Поклонисмо се Гробу Живоносном. И ноћивасмо ту у цркви и благодарисмо Богу што нас удостоји видети то жељено, што пожелесмо. И видесмо многа чудеса. И у Великој цркви Васкрсења Христовог икона велика: осам педи дужине и пет ширине. Христос у архијерејској одежди насликан, и око Христа четири јеванђелисте. И под иконом до патоса насликан Христос уснуо. И код њега лав, то јест, као лав спава. И до Христове иконе икона: насликан Гроб и два анђела у белим ризама који су одвалили камен од Гроба и мирносице. И Христос када је рекао: „Не дотичи се мене, јер не узиђох оцу мом.“

И на врху Маслинова гора и Вазнесење. И под том иконом Васкрсења насликан пророк Јона како су га ставили у море и како га је кит прождрао и како га је изметнуо. И до те иконе врата као и двети. И на њима брава те се закључава. И иза врата Претеча Јован насликан. И над свих троје врата позлаћене лозе, а ликова нема. И Богородица такође велика. И младенца држи на левој руци. И четири пророка око ње. И под иконом насликана Купина

неизгорива. До Богородице икона Сабор арханђелски: 20 ликова анђела и Христос у кругу у средини. Још херувими око Христа, и многооких много. И под иконом чудо арханђела. И северна врата као и двери. И на њима брава. И иза врата Константин и Јелена. И пред иконама око двери 27 кандила сребрних, и над дверима три од злата, и четири свећњака велика од туча. И на сваком по једна свећа гори. И до њих цвет виси, три гране на њему. И до цвета на ужету 41 кандило. То је до патријарховог стола и до налоња. И више тога форо и на њему 23 кандила и толико јаја нојевих. И на јајету по икона. И по 16 сводова на фору. И на сваком своду по четири свеће, и све упале одједном. И то форо је од туча. И више двери лозе позлаћене, има [их] од аршина. Потом иконе празника шеснаест, и опет лозе, и више тога крст, и око крста девет кандила, и пред сваким празником више двери по кандило, и до владичних столова са сваке стране по десет кандила, и од владичних столова гори са стране по 25 кандила. Пред престолом девет кандила, три од злата, и горе високо свуд наоколо сав олтар кандило до кандила, више од сто кандила сребрних, а све српска. И пред проскомидијом три кандила, и пред горњим седиштима једно, још према њему.

У патријарха јерусалимског сто са шест степени, и у столу Христова икона. На њему архијерејска одежа до појаса, и колико је сто широк толико је и она, а над столом у шатору улази. Наоколо извајано у дрвету. На средини мољење, и око њих 12 апостола, а на врху стола орао са две главе. Још других патријарха три стола. У сваком по четири степеника. Свећњаци дуги 9 педи. Од свећњака до свећњака 11 педи. На два свећњака по седам чутура. И стоје на два лава. И горе тепсија и 12 шиљака са чашама, и 13 у средини. И на друга два свећњака четири чутуре, и на два свода и четири ноге. И горе 12 чирака, а у средини један. И када није празник све скину и оставе. И иконе покрију, и кандила скину, и врата сва троја покрију, и цвет, и хоро и свећњаке покрију. И поред икона не горе кандила, него око двери по два и иза врата по једно, и над дверима по једно, и пред крстом једно, и под фором једно, пред олтаром једно. То ти [је] свећа у Великој цркви.

И видех једно кандило пред крстом три аршина дуго и у њему седам мањих кандила гори; она су сва од туча. И на једном месту набројих 310 кандила. И у тој цркви седам стотина и више има само православних кандила. И има средњих кандила: стало би 12 ока воде. И на сред цркве једно, на њему 17 кандила. Дуго је четири аршина, а широко два. А једно пред Христовим Гробом има 24 кандила и 25 анђела, и сваки анђеоло држи у руци по кандило, а средње држе два анђела. У средње би кандило стало 20 ока воде, дуго три и по аршина. А под фором једно дуго четири и по аршина, а широ-

ко три. Шест грана што свеће на њему горе. А на средини кандило – могло би 30 ока воде стати.

И из Велике цркве на Голготу 18 степеница, а где се Крст нашао 42 степеника. И под Голготом је пећина железом замрежена где је била Адамова глава. И када су Христа горе на Голготи распели те камен пукао, те крв текла на Адамову главу, и та пукотина и сада је замрежена. И миомирис велики има.

И на левој страни је место где су Христа у кладе стављали. Трапеза у Великој цркви од земље висока четири и по педи, од мермера, дуга ка престолу шест педи, а упрeko дванаест. А горе високо кубе. Ја станем на патос и пропнем се на прсте, па горе прстима дотакнем се кубета где је најниже. А проскомидија од патоса четири и по педи, а широка и дуга по четири педи. Широка је црква Саборна 47 педи, а дугачка 20 столова, а сваки сто по три педи мање три прста. Још од столова патријаршијских до двери 30 педи. Од двери олтар дуг до степеница 21 пед. И у седам степеница девет педи, то јест усред цркве Саборне, а друге су свуда наоколо и Гроб посебно пред том црквом.

На Православну недељу на литији сваком хаџији дадоше по икону оковану московску, а на Крстопоклону недељу сваком по крст окован, а на Цвети сваком по финикову грану и [од] маслине другу. А када носе литију око Гроба, поју из олтара на северну страну. Напред иде шест барјака, а пред сваким барјаком по једна свећа дебела без чирака. И потом попови, напред млађи, а иза њих две свеће и један барјак, и једна штака. И ту је владика, један или два напореда. И око њих ђакони, по пет, по шест – колико има, и по 40 или 50 попова. И до владика монаси и прости људи. И обуче се по 20 клирика деце, те они носе свеће, барјаке, и штаке, и крст и по дванаест рипида са барјачићима.

На литургији на улазу и преносу клирици испред носе крст један, али напред свеће, потом десет или дванаест рипида, потом колико владика службе, толико и штака, потом свећа једна и ђакон иде позади кадећи Агнаца, а један ђакон носи трићеле пред Агнацом, а по Агнацу једна свећа, ђакон носи; и затим друге трићеле. И начелни поп носи чашу и над чашом ђакон трепери рипидама. Тако и над Агнацем рипиде. Ђакон страга иде. И око чаше и Агнаца ту сви ђакони иду, колико их има. И на преносу један ђакон узгласи најпре: „И све вас да спомене“, а други ђакони ништа не говоре. И за ђаконом сви свештеници кажу то што и ђакон: „Све вас“ и друго, и ништа више, нити патријарха нити цара [спомену]. И сви свештеници носе путире од билура, запечаћене. У њима мошти многе и потписано шта је шта. И сваког празника тако носе.

А на Васкрс не носише, него начелни чашу, а други кашичицу, а трећи копље, а други ништа, него спустили фелоне те онако иду. Четрдесет попова било, и четири владике, и седам ђакона, двадесет и један клирик – то на Васкрс. И на Велики четвртак сазваше све хаџије пред ћелије напољу, да свете уље. И поставише једну свећу и на налоњ ставише икону и Јеванђеље. И ставише тетрапод и на њега кандило. У њему један жижак упаљен те гори, више ништа. И у једној чашици пшенице. У пшеницу забодоше седам палица обвијених памуком. И стаде пет владика са омофорима и пет попова са епитрахилем и отпојаше канон. И рекоше отпуст. Потом начелни владика рече: „Благословено царство!“ И један ђакон обучен у одежду рече ђаконство. Потом рекоше редом молитву. Потом ђакон прочита апостол и владике редом Јеванђеље. И ђакон ђаконство: „Помилиј нас, Боже!“ Даскали трипут: „Господе, помилуј!“ Потом редни поп дигне Јеванђеље те држи у руци, а људи сви поклонише главе. Пет владика читаше Јеванђеље и молитве и рекоше отпуст и узеше седам палица. И стадоше редом, и људи иду редом, те сваки мироноше. А ђакон приноси кандило сваком. Мажу на чело, на браду или на уста, на образ и на обе руке са обе стране. И крста на уљу не би.

И на Велики петак уђосмо у цркву. И у суботу на јутрењу читаше најпре канон, затим изнесоше аер насред цркве. Поставише ноге на десну страну и две свеће у главу и две у ногу, и насред једно Јеванђеље. И по два целивају најпре Јеванђеље, потом Христа. И када почеше опело после канона, и више од тридесет попова, обучени сви редом, кадише по два заједно. Покадише прво два владике заједно, затим попови, а ђакони додају кадионице. Најпре поклоне се ка владикама, па по трипут махну озго заједно. Потом десни прође с десне стране, а леви са леве стране. Нити каде иконе, нити владике, нити људе, и са сваке стране махну трипут кадионицом, а више не; нити крсте. Потом прође десни оздо, а леви озго позади. Затим десни с леве стране, а леви с десне стране. Затим оба стану озго и потом оставе кадионице и поклоне се владикама и иду на место своје.

И када попови покадише, онда и ђакони кадише по два редом. А када владике кадише, ђакони пред њима трићеле носише. И када окончаше славословије, онда понеше [аер] са ногама напред ка јужним вратима, те око олтара и око Гроба обнеше. Затим на положиће положише и ту читаше. И одатле понеше на она врата где су изишли, те у олтар и свуда на дасци носише. Затим даску оставише пред олтаром, те онако на главама четворица унесе, и око престола не обнеше, него спреда положише главу ка проскомидији и рекоше отпуст. И тај час савише и оставише [аер]: извезено златом, Христос положен, и још ликова и бисера много.

И у Суботу сабра се мноштво људи у цркви. И у пети час дана чекају и гледају Духа Светог. И погасише сва кандила по цркви и свеће. На Гробу сами Турци погасише кандила и врата запечатише на Гробу. И сви људи по другим црквама метанишу и моле се Богу и плачу. И читаше часове и паримије. И када заврши се осми час дана, тада Турци отпечатише врата и уђоше и не нађоше. Не беше још сишао. И опет запечатише. И у то време наши пођоше облачити се на литургију. Тада опет, деветог часа, отпечатише и уђоше Турчин, епитроп и калуђер, и нађоше на Гробу кандило, зажегло се. И ужегоше од њега свеће и изнесе народу.

И би глас од народа велики, чини се небо на земљу паде. И паримије на вечерњи не читаше. И окончаче литургија на један сат пре ноћи. И седесмо у цркви. И Дејанија не читаше. И у поноћ клепаше. И очиташе канон и отпуст и обукоше се у одежде. Има их више од педесет. И пођоше појући: „Васкрсење твоје, Христе Спасе“, и обиђоше око Гроба трипут. И стадоше пред Гробом и ставише налоњ на средину. И очиташе Јеванђеља васкрсна два. И беху изнели четири Јеванђеља, а друго ништа. И по свећу сваки држи. Два владике и два попа по Јеванђеље држе. И ту појаше „Христос васкрсе“ са стиховима. И уђоше пред двери. И два Јеванђеља с једне стране двери, а два са друге. И почеше целивати сва четири редом.

И са леве стране сташе свештеници редом. И целивају се у оба рамена говорећи: „Христос васкрсе“. И када први целиваше, тада владика начелни седе за стол са једним Јеванђељем. И целива народ, а други уђоше у олтар и закључаше сва врата од народа. И би велика тескоба од народа. И под Христовом иконом једна даска пуче и паде од тескобе. И када појаху „Свети Боже“, тада погледах на прозоре, и позна се зора. И читаше Јеванђеље осморица. Један владика на трапези прво, и за њим ђакон више темена, и затим пред дверима поп српски Григорије Раковички и други попови. И за њима ђакони до врата. И на сваком реду по једампут у тас удари, а најпоследње мало у тас покуца, као и ми. И када изиђоше са литургије, би три часа дана одмакло.

На Васкрс увече дође владика и стави омофор и поче вечерњу. И на вход обукоше се два попа. И по входу уђе владика у олтар и почеше читати Јеванђеље на четири места, по редовима, као на литургији на Васкрс. И тако да знаш: на Ускрс на јутрењу и на литургији и на вечерњи и других дана по Ускрсу прво владика или поп отпоје „Христос васкрсе“ трипут и иза тога не поју хорови „Христос васкрсе“, него поп каже стих, па отпоје друга страна „Христос васкрсе“ једампут. И тако све стихове казује, и „Слава и сада“, а они по једампут поју „Христос васкрсе“, и хорови „Гробним живот дарова“. Затим ђаконство, и тако све чине. И по заамвоној молитви трипут отпоју

„Христос васкрсе“ и затим „Слава и сада“ и кажу отпуст. И затим поју „Христос васкрсе“ много – док се нафора не раздели.

И уочи Томине недеље пред архиепископом синајским литију носе. Напред двоје деце свећу носе и четири попа четири Јеванђеља носе, два једном страном, а два другом. И два ђакона каде идући натрашке. И дођоше наоколо. И поклони се архиепископ трипут, па прекрсти народ на три стране. И када владика народ благослови, попови одоше у олтар. И ђакони рекоше ђаконство, па наоколо у олтар. И поп изнутра на дверима рече отпуст. Потом клепаше и изиђоше један поп и два ђакона наоколо. И учинише ка дверима једно метаније велико. Потом иде се патријарховом столу метанију великом, затим на леву страну ка архиепископу, и целиваше у руку, и опет метанишу и отидоше у олтар. И тако свагда чине.

И када почеше појати „Положи, Господе, чување“, тада два ђакона пођоше кадити. Носе ћивоте, и пред њима један човек носи свећу. И прво окадише престо са четири стране, а више другога никога. И оба заједно изиђоше на проскомидијска врата и сташе са стране. И са једнога места окадише двери и две иконе око двери. Затим покадише ка народу. Трипут махнуше, па надесно сто патријархов, затим налево архиепископов трипут. Тако редом и друге владике. Потом други каде Гроб и Голготу и положише. И затим вратише се у Велику цркву и у олтару кога нају покаде па около, а престо неће.

И на литију изиђоше поново много. Сваки носи по свећу. Старији напред. И ђакони најпосле изиђоше те стадоше до свећњака. Два говорише ђаконство а два ништа. И када литију свршише, сви уђоше у олтар и свукоше се. А два ђакона остадоше код свећњака. И по стиховној изиђе поп један са кадионицом кадити хлебове. И када окади, остави кадионицу. И владика молитву рече, а поп један хлеб са свећама дигао те држи. И када благослови, понесе ка владици тај један хлеб. И истрча калуђер и узе из хлеба четири свеће а средња оста. И владика рукама прихвати тај хлеб и целива украј. И дође други служитељ и узе тај хлеб од владике са свећом. И друге хлебове раздробише и разделише по залагај. А не видех никада поучења или слова да читају, а придике много чинише.

И када на вход излазе и на пренос, ђакони иду напред, по два напоредо, а попови по један редом. А на литију на две врсте чине, и свеће и барјаке. И попови у две врсте иду до средине пространо; напред млађи, а старији до владике, најпосле владика по средини и око њега ђакони. И почеше јутрење. „Христос васкрсе“ [рече] владика трипут, потом „Свети Боже“ и за „Приђите“ трипут. „Христос васкрсе“ и „Помолимо се“ рече поп под епитрахилем. И ту „Христос васкрсе“ не рекоше него „Свети Боже“. И не кадише, јер су

пре почетка ђакони кадили. И поп изиђе над двери. Када рекоше „Алилуја“, и архиепископ из књиге чита Шестопсалмије. И по ђаконству „Бог Господ“ нити рече поп, нити ђакон, него појци почеше „Бог Господ“ појати. И катизме насред цркве читају и редни поп говори „Алилуја“ на катизмама. Тако свагда. И на полијелеју ужегоше свеће, по фору све и цветовима. И ђакона два у одеждама кадише и носе ђивоте. А друго ништа ђакони не износе. А на вход не носе ђивот, него кадионице, а други иду празни.

И на трећој песни рече архиепископ придику без књиге. И када се праштају, најпре се опрости поп од ђакона. То је на литургији, те проскомидишу, затим остали попови по два излазе наоколо те учине и метаније велико ка дверима и игумановом столу, потом ка владики на левој страни, те целивају руку, затим метаније, онда у олтар. Нити читају што, нити целивају иконе, нити каде, а ђакони после попова такође. И у олтар како улазе, тако се и облаче, не иду пред престо. И колико год их је, сви ће изићи на двери наоколо. Когод носи владикине одежде колико их има, и ђакони облаче их по чину. И када облаче, један ђакон кади окол и држи трићеле. И ту сви стоје док не кажу: „У царству овај“. И ту попови по пуне ковине књига изнесу и сваком попу дају по једну. И све носе у рукама, не може стати по трапези од других красота.

И када хоће Јеванђеље читати ђакон, носи пред њим штаку клирик. И на великом входу носе полуђакони рипиде до двери, а у олтар не улазе. И двери стоје отворене на свој литургији. И на причасној стоји отворено. И када читају „Верујем“, узму два ђакона двоје рипиде од полуђакона те унесу у олтар, те један маше над Агнацем, а други над чашом док не рекну: „Теби појемо, теби благословимо“. И тада [их] опет изнесу на двери те дају полуђаконима. И када буде мали пренос, онда оставе рипиде. И по „Достојно“ иде ђакон на двери те стане пред Христову икону, а други пред Богородичину икону. И каже први ђакон: „Господе, спаси благочастиве и услыши њих!“ И поје владика пред престолом тако. Затим други ђакон каже: „Господе, спаси“. Онда десни хор поје: „Господе, спаси благочастиве“, затим десни ђакон: „Господе, спаси благочастиве“. И поје леви хор: „Господе, спаси“. Потом помене ђакон патријарха јерусалимског самог, и затим помене три патријарха заједно. И потом иду ђакони у олтар. И по четрдесет попова сваки ће редом рећи: „Први помени, Господе, патријарха јерусалимског“, а више другог никога. И тако свагда чине. И попови, како се причесте, скидају одежде, не читају отпуст.

И ђаконима даје владика и тело пресвето и крвљу часном напоји из чаше својом руком. А попови сами узимају и тело и крв. И сви чекају до последњег. И Богородице део стављају једни од проскомидије, а други ста-

вљају одакле и чиновни. И на литургији отпуст каже: „Васкрснувши из мртвих“, па помене Јакова, првог епископа, који је писао *Службу*, па Константина и Јелену, па Златоустог, па Јоакима и Ану и све свете.

И литургију поју када што хитају и пре сванућа, а када не хитају, онда почну служити када се пође зора познавати. А када почне на вход са четири стране, каде престо и обиђу око њега сви. И у Великој цркви не видех никада да други пут престо каде, него само каде оне који стоје по олтару и оставе кадионицу. И на отпусту поп увек говори: „Пресвета Богородице, спаси нас“ и „Слава теби, уздање наше, слава теби“.

И по Ускрсу до Вазнесења катизма се навече не чита, осим недеље и полуноћнице. И од Ускрса до Вазнесења пре отпуста „Христос Васкрсе“ не говоре, него када каже отпуст, онда рекне поп: „Христос Васкрсе“ трипут и сви одговоре: „Ваистину васкрсе“. Тако све до Вазнесења говоре и на почелу: „Христос Васкрсе“, а „Приђите“ на „Благослови душе“ не говоре, него „Христос Васкрсе“. „Васкрсење Христово“ осим недеље не говоре, и то једпут. А на „Хвалите“, када има, поју. Нити „Хвалите“ читају, нити на стихове говоре, него остављају, веле да је то уместо онога. И када је год био полијелеј, катизме не читају, него после почну појати: „Хвалите име Господње“.

И на Лазареву суботу иђасмо на гроб Лазарев у Витанији, затим на Маслинову гору, одакле се Христос вазнео. Око оне стопе има кубе, а око кубета била црква врло голема, дуга на исток са олтаром 83 стопе, а упрeko 114 стопа, и кубе широко и дуго 18 стопа. И где је свети престо био, стоји нешто зида. И над њим распеше шатор, и светише водицу, и појаше литургију и проскомидисаше једно до другог.

И на Велики понедељник пођосмо на Јордан по поноћи. И сâм паша пође и сва пашина војска, да нас прате и на реци чувају. Од Јерусалима [пођосмо] на исток Гетсиманији на Кедарски поток, затим на Витанију све преко сувих стена низбрдо на Содомско море.

И на конак падосмо код реке што иде испод Јерихона. И виде се куће Закхејеве. И с те је воде Јелисеј се исцелио. И зајутра пођосмо на Јордан, тек се сунце помаљало. И писмо и купасмо се. Јордан је вода слатка веома и дубока врло, газити се не може. Једни пливаше. И ту беше гора што [је] зову Аермон. Ту се је и Христос крстио. И повише нас видеше се манастир Претечев. И ту се Марија Египћанка причестила, што пише у речи Великог канона. И ниже нас види се манастир Герасимов, коме лав служаше. И близу нас види се море Содомско. И ту су красна поља.

И затим вратисмо се од Јордана. И на путу беше један извор воде велики. Свети Герасим молитвом [га] извео. И у подне сјახаше на заравни. Нава-

љиваше сести и узеше од сваког хаџије по пет гроша, јер нас чуваше и пратише. И затим на тај конак дођосмо под Јерихон град, и на ту реку. И више тога конака види се град Јерихон, пуст. И испод планине красна поља, и сада села стоје. И ту близу конака у камену високом јесте пећина где је Христос постио четрдесет дана. И врло отежано је к њој доћи. И затим нападе страх велики на нас, не смесмо ноћити, него пођосмо на заласку сунца. Целу ноћ путовасмо преко планина, како коме коњ може.

И дођосмо у Јерусалим у Велику среду у подне. И свег града људи беху изишли пред хаџије. Све до Витаније с обе стране пута човек до човека стао, небројено велико мноштво: и жене, и буле, и деца, и Турци, и Чивути, и што је год вера на свету – све изишло.

И месеца јануара двадесетог иђасмо у манастир Светог Јефtimiја на вечерњу. И чинише литију. И попова пет обуче се на вход и један ђакон брадат, просед. И тако сви изиђоше на литију са чалмама на главама. И сваки носи по свећу. Док се литија отпоја, тада сваки своју угаси и носи са собом. И иза свећа изнесе воду од цвећа и свему народу усусе по мало у руке, те се помазаху по образу и по бради. Потом пронеше тепсију те сабираше аспре. И ставише пет просфора, врло великих. У сваку забодена по једна свећа и гори. И тако свагда имају обичај. И када завршише вечерњу, дадоше по једну чашу вина ту у цркви, јер напољу веома падаше снег. И за недељу дана и дању и ноћу не преста. И када пођосмо излазити, стаде и дете пред врата, те даје по залогај хлеба сваком у руку од петохлебнице. А друго стоји подаље, те држи кољиво, те свако узима по шаку па иду дома.

Тако и на Сретење иђасмо у други манастир, Сретење [га] зову. И тако и ту бејасмо Себичне недеље. И то је у граду. И први пут изиђосмо из града на врата код Давидових кућа. И мало ниже од Давидових кућа озидана једна долина са свих страна, а одоздо цемент. И тако кажу да је градио Соломон, те био језеро начинио те се возио по води и играо са девојкама. И докле је брдо Сион, где је раније град био, а сада сеју жито. И много гробља има хришћанског.

И том долином одосмо на Јовов бунар. И тај бунар, кажу, има 40 аршина дубине, па и тада из њега тече река. Две би воденице напоредо млеле. И мало пониже још кључа вода одоздо из земље. И сав град тих дана, и жене и деца, ту иђаше. Носе рубље те перу. И мало повише тог Јововог бунара јесте село Скуделниче. И ту гледасмо чудне пећине, исклесане куће беле. И гледасмо пећину где стављају, што пише, за погреб странце. И од тог Јововог бунара пођосмо уз други поток, суви Кедарски, под град Сион. И видесмо место где су пророка Исаију престругали. Ту сада стоји велика гомила камена. И ту је повише под земљом изведена вода од Силоама. И одатле пођосмо

напред уз поток далеко. Не знам би ли могла пушка добацити до Силоама. И тај бунар Силоам је усечен у здрав камен у земљу. И није, управо, усецано, већ зидано. Има ширине пет аршина и с врха 26 степеника.

И одатле пођосмо уз брдо и дођосмо под град Јерусалим. И дођосмо по крају бедема града Јерусалима на место где је био град Свети Сион. А сада нема града, него посејано жито, осим на средини велика црква и куће, колико за два велика манастира. И ту Турци хришћанину ући не дају. И ту је Тајна вечера била, и ту се Петар одбио, и ту се петао огласио, и сада је ту петао насликан, и камен где су Христа посадили. И ту је силазак Светог Духа био.

И затим у суботу на Задушнице изиђосмо на градска врата на Свети Сион. И ту читаше молитву на гробљу. Затим сиђосмо низ брдо Свети Сион, те дођосмо у село Скуделниче. И ту има црква под земљом. И отпојаше литургију и изиђоше над гробницу. И док се гробнице врата отворише, и литургија се отпоја. И затим затворише и читаше кољиво озго над гробницом. И на кољиву катизме не читаше, него канон и на свакој песми ђаконство рекоше. И редом на сваког попа по једна молитва и вазглас би, а владика најпре. И дадоше пшенице и по залогај хлеба и по чашу вина, па дома.

И затим дођосмо у Белу суботу изјутра на Маслинову гору. И то је према граду. И пођосмо од Гроба Христовог. И видесмо где су била раније градска врата Христовог распећа. И сада стоје. И одатле, могао би дужину двапут из праћке добацити каменом. И од тих врата све дућани засвођени. Има сто дућана. Све пусто, само смеће и нечистоћа. И кажу, када су Христа препели на распеће, те су му се ту дућанције насмејале, те их је Христос проклео – зато су пусти.

И идући кроз град, видех место на камену где је Христос сео и [у] реку посрнуо када је Крст носио. И то је наспрам куће оног богатог о коме Христос у Јеванђељу пише, што му неће имена да помене, а име му је Навал. И зато је Христос према том призору посрнуо. И одатле су дали да понесе Крст Симон Кирински. И то је усред града.

И пођосмо колико би двапут каменом из руке добацио. Одатле је Христос Крст понео. Ту су били Пилатови дворови. И сада има свод преко улице од оних кућа. И одатле пођосмо кући оца Јована Богослова, коју је продао па купио на Светом Сиону. И одатле је била Велика црква коју је Соломон правио четрдесет година, а сада једна црква коју зову Соломонија, а друга Светиња над светињама на том месту. А удаљена стоји, празан простор и зидови, и хришћанину ући не дају. И чини ми се колико је дуга, пушком два пута би ли могао добацити, а према томе и ширина. И пред тим местом има ров велики, једва би каменом из руке добацио преко њега. Тако је и ширина

и дужина. Ту су пророка Јеремију убили. И сада рупетина види се велика. И пред тим преко улице видесмо кућу Јоакима и Ане. И ту је црква велика, и малих много цркава, и ту под црквом пећине многе. Ту, кажу, да се Богородица родила. И између цркве и кућа башта има, 15 аршина дуга и широка. И имају сада четири наранџе, мада беху [и] ружице, као и четири-пет јеревија. Ту, кажу, када се Ана молила Богу те видела птичије гнездо. А сада то затвара Турчин, тек стоји пусто. И близу ту видесмо бунар, Овчију бању, што [и] пише.

И одатле изиђосмо из града на врата која иду на Јелеон. И на тим вратима унутра неко чудо, кажу: анђео притискао руком камен, и сада се види. И ту целивасмо. И испред града пођосмо низбрдо. И ту видесмо место где су светог мученика Стефана камењем убили. И ту поклонисмо се и целивасмо. И дођосмо на поток Кедарски. И ту је била сва Гетсиманија. И сада има црква велика и наред цркве гроб Богородичин, и кубе око гроба, и вратанца на кубету двоја. И ту је црква у земљу сићи 65 степеника, а горе равна са земљом. И ту [су] три олтара, и ту је вода света у цркви; и вадише, и писмо и умивасмо се. И ту су гробови Јоакима и Ане. И ту сваке суботе у Велики пост долажасмо на литургију [да] појемо. И целивасмо Богородичин гроб и поклонисмо се.

И мало пониже пред том црквом видесмо рупу под земљом, те веле одатле ће огњена река потећи. И неки загледаше, али ја не хтедох. И ту посред те цркве јесте пећина велика под земљом, широка, што пише врт, где су Христа ухватили и где су се апостоли крили. И видех ту место где су апостоли спавали. И Христос отишао као бацање камена, и рекао: „Оче, ако је узможно“ и друго, и помолио се. И ту целивасмо. И повише има место где је смокву Христос проклео. И ту подаље видех где је појас са Богородице пао.

И изиђосмо на Маслинову гору. Ту видех одакле се Христос узнео. И има једна стопа десна, у камену утопила се, а другу, кажу, да су Римљани однели. И ту Арапи чувају. И Турци изидали тулбе над стопом. И пониже има надгробни споменик, и они затварају. И одатле видесмо Јордан и Содомско море. И пониже има један брег, те се на њему види гомила камења. И ту веле да је Соломон био кип поставио. И више Маслинове горе има друго брдо велико, те веле, то се је звала Галилеја Јудејска. И туда се поклањасмо.

И затим се вратисмо у Јерусалим 22. фебруара. И у Чисти четвртак изиђосмо из града долином која се зове Долина плача. И дођосмо у манастир Светог Саве Освећеног у Долини плача. У литици прилепљено као ластавичије гнездо. Има град наоколо и једна кула унутра, а друга ван. И испред цркве до куле 90 степеника, и уз кулу 51. И у кули увек седи један калуђер,

чува стражу. А из куле уже привезано пред црквом. И на ужету четири звонцета, и када кога види глас даје. А црква висока на свод, и купола на цркви, прозора 20, црква дуга 120 педи са олтаром. И у олтару до престола 13 педи, а иза трапезе 16 педи. А певнице нема. А широка је црква 35 педи. До Христове иконе арханђел Гаврило, затим врата и на вратима насликан Христос на престолу, и Петар Александријски: „Ко ти, Спасе, ризу раздера?“ И над вратима на своду Тајна вечера, а иза врата свети Сава, а над дверима Скидање Христово са Крста, и под проскомидијским вратима Авраамово гошћење, а над другим вратима два канона Творца, и свети Никола, још један светитељ. И врата два ката, и на вратима брава, и над дверима изнутра кључаоница. И до иконе Богородице арханђел Михаило. И иза врата проскомидијских Претеча Јован, и над иконом Рођење и Усековање.

И видех пећину Јована и Аркадија. И ту је у Долини плача са обе стране безбројно мноштво пећина, удубиле се [ка] Содомском мору. И ту се поклонисмо и затим вратисмо у Јерусалим.

И у подне друге недеље поста пођосмо у Витлејем свети. И прво видесмо на путу камен и над њим смокву. И веле, ту је Богородица села када је ишла трудна у Витлејем. И мало одатле пођосмо и видех бунар на путу. И одатле су се вратили мудраци другим путем у земљу своју. Још мало пођосмо на обрежак. И ту је место у камену под смрекама где је свети Илија заспао, па га анђео пробудио и рекао: „Устани, једи, јако далек ти је пут, четрдесет дана и четрдесет ноћи!“ И одатле је отишао на Синајску гору. И удубило се место у камену где је лежао, и наспрам њега је манастир Светог пророка Илије, веома велик. И ту има једна икона чудотворна. И ту некакве вериге стоје, те се кроз њих провлачимо – свето то држе.

И одатле пођосмо и видесмо камен где се Богородица са Христом сакрила. И одатле подаље видесмо око пута каменице, као нохут велики. Створио се камен од нохута. Рекао Христос: „Шта сејеш, човече?“, а он рекао: „Камен.“ Тада рекао Христос: „Камен ти и било!“ Још пођосмо и видесмо гроб Рахиле, мајке Јосифа Прекрасног. И ту према гробу видех дом Јефремов. И сада села [тако] зову. Види се седам кула старих и град наоколо.

И дођосмо до Витлејема. И ту где се Христос родио јесте Велика црква. Певнице широке 156 педи, а од олтара ка владицином столу 70 педи, а од владициног стола у даљину до предње приправе 132 педи, и у тој средњој припрати 112 педи, и у њој дирека мермерних 48 и 12 прозора, а сва била осликана мозаиком. И сада има неколико ликова, али је много оштећено. Припрата је дуга 30 педи, и наоколо сводови свуда, а по средини рогови дрвени и оловом покривено, и једна купола пред олтаром. И затим из обеју певница степенице ка пећини под олтаром великим; из једне 16 степеника, а

из друге 13. Ту је место где се Христос родио. Под каменом пећина и ту места окована сребром. Ту где се родио има кандила много, и има четири или пет аршина окренувши се на запад, јасле ниже три степеника. И ту гори кандила много. И посред тога је место где су мудраци стајали када су Христа видели. И ту горе кандила. И по тој пећини одозго комашом по камену прострто, а патос мермером и јасле мермером. И ту, мало подаље, рецимо десет аршина, место где су воду просули када су Христа окупали. И ту кандило гори. И мало прођи на врата, те има место замрежено гвожђем где су младунче за Христа заклали у паћини. И ту кандило гори.

И има пред том Великом црквом место као предворје, 60 аршина дуго, а широко 40. И сада је патос, и место наоколо где су седели када изиђу из цркве. И има бунар ветрени, и крстионица много велика, од камена. И ту је био манастир, и сада бораве калуђери. И ту види се близу планиница Сигор, где је Лот од Содома побегао и дошао до Сигора. И видесмо место и планину коју зову Авраам, где [је] Авраам Свету Тројицу угостио. И сада је стабло зелено и близу је Витлејема, не знам има ли сат хода; од Витлејема до Јерусалима два сата хода. И иђасмо на поље где је Давид Голијата победио. И то поље је велико. И на том пољу пећина где су били пастири када су анђели појали: „Слава међу вишњима Богу!“

И од Витлејема пођосмо на Крст манастир. И ту видех место под светом трапезом где је дрво усечено Часни Крст. И има миомирис велики, и замрежено гвожђем. И олтар је дуг 33 педи, а широк 30 педи, и проскомидија, издвојена од олтара и удаљена од олтара 60 педи, а припрата 20 педи. Једна купола на цркви сва је на свод. И две иконе Христове, и до њих анђео и две Богородице до њих. И у темену 12 апостола, и на средини мољење, и горе крст, и око двери зид, испод иконе свеци по зиду исликани. И ту је патос ситан, колико мали нокат, и многоразличит: бело као снег, жуто, зелено, црно, плаветно, црвено загасито, плаво. Све лозе сплетене свакојако, иза њих звери, птице, рибе, змије – чудити се јесте које је велико украшавање у тој цркви. И ту су три цркве: Арханђео, Успење, Никола и град наоколо. И ту поклонисмо се и Часно дрво целивасмо. И то је близу Јерусалима пола сата хода.

И пођох од Крста манастира ка Јерусалиму и видех на путу [место] где хтедоше Јудеји побити камењем жену блудницу, и рекоше Христу: „Шта ти за њу кажеш?“ Ту Христос писаше прстом на камену: „Ко нема греха, тај први да баци камен на њу.“ И не нађе се човек без греха. И ту целивасмо писање Христово и дођосмо у Јерусалим.

И друге недеље поста, у четвртак, пођосмо из Јерусалима и дођосмо где зову Богородичина вода. И затим мало подаље дођосмо где зову Филипова

вода, где је Филип кажњеника крстио. И одатле пођосмо преко страна и камења и дођосмо где је Јелисавета, када је лежала, рекла: „Горо, прими матер са чедом!“ И расео се камен и примио. И ту зна се где [је] Претеча руком узео камен, и сада пет прстију у камену. И ту истиче вода лепа, и пих и умих се. И ту су зидине беле цркве. Много. И ту је вода разобличења, где напоји Захарија Богородицу и Јосифа да разоткрије водом одакле заче Богородица девица. И не узможе разоткрити, јер побеже вода у земљу. И ту пих и умих се. Бунарић и сада.

И затим дођосмо на место где се Претеча Јован родио. Идеше пак међу вишње са журбом, [дође] у град Јудин и уђе у дом Захаријин. И ту је велика црква, а сада Латини обновили и држе. И у тој великој цркви, поред олтара на северној страни јесте у земљи седам степеника под каменом у пећини. Ту се је Јован родио, и ту кандила горе многа, и мермером све украшено. И остало место колико рука може ући, и то сребром оковано. И ту целивасмо. И туда ходећи, на два места хтедоше нас Арапи на камену побити, док се парама не зајазише.

И одатле пођосмо на Крст манастир и затим у Јерусалим. И затим пођосмо из града на врата која су се раније звала Дамаскова врата, а сада зову Шамска врата. И дођосмо у пећину где је Варух спавао 62 године. И то је близу града, за мало не може се каменом добацити до града.

И затим пођосмо из града кроз врата која су ка Јордану. И ту ниже пута је гроб Авесалома, сина Давидовог. И над гробом тулбе лепо. И ту су многи стари пророчки гробови. И мало повише тог Авесаломовог гроба јесте место на камену где је Христос блато створио и помазао очи слепорођеном. И дођосмо у Витанију и ту улажасмо у гроб Лазарев; има 30 степеника. И ту је била црква велика, па Турци учинили надгробни споменик па сада пусто и разваљено. И иђасмо на камен где је Христос седео када је изишла сестра Лазарева када је ишао подигнути Лазара. И камен тај помаћи, и није као то око њега камење, него камен тврд, преко њега плаветне стреке. И има далеко од Лазаревог гроба, у два би маха пушком добацио. И затим дођосмо у град пре часова.

И затим други дан поведоше нас у град по манастирима. И прво из манастира Арханђела у манастир Светог Димитрија, па у манастир Светог Николе Мирликијског, па у манастир Богородичин. Одатле је, вели, гледала Богородица када су Христа распињали. Затим у манастир Сретење, па у манастир Свете Екатерине и Светог Георгија два манастира. Рекоше, које у граду, које око града 20 цркава има.

И на 26 места нас воде, и на сваком месту милостињу ишту. И има манастир [који] зову Авраам, црква мала. И на сред цркве је место где је Авраам

хтео сина заклати. И ту пониже је дрво где је био ован привезан. И то је до онога места где су Христа распели. Не знам има ли осам аршина, зид раставио. И пред вратима велике цркве је место пространо, широко 94 стопе, а у дужину 77 стопа, било раније на свод, а сада се оборило. То је била припра-та, али није затварано, него онако стајало, и сада стоји од дирека темељ где су раније били сводови. И у тој припрати од врата великих на исток кубе красно. Ту је Марија Египћанка Богоричин видела лик, који је њој беседио. А сада је то зазидано те саграђена црква. И до те цркве је дирек, и на тај дирек Свети Дух стао када је на патријарха сишао. И то је са десне стране врата великих, а са леве стране врата је дирек по средини напукао, где је Свети Дух из Гроба изашао. И ту су врата врло велика, пет дирек на средини, а по пет на два краја. Тек, пола је сада зазидано, а пола и сада служи, два крила, свако крило по 12 педи широко, а висину измерити не могах. И над вратима чудна красота – лозе извајане у камену. И ту сваки дан целивасмо. И ту има један камен када је рекла Богородица: „Да ми је да видим Синајску гору!“, те је донео анђео два камена и рекао: „Ако желиш Синајску гору видети, то је камен Синајске горе, те се нагледај!“ Један стоји ту, а други у другој цркви. И гори над њим кандило свагда. И до те цркве је црква Јакова, брата Божијег.

И иђасмо у две куће, гледасмо. Где је [Давид] Псалтир писао јесте прозор. И ту гори кандило свагда, Турци пале. И јесте на прозору место у камену удубљено, и то, веле, да се Давид наслонио када је Псалтир написао, те се лакат утопио у камен као у снег. И ту целивамо. И то је замрежено донекле железом, те се преко гвожђа пребисазимо док целивамо. И иђасмо у манастир Светог Георгија. И дођосмо у село Бећала, и ту се родило 12 пророка. И ту [је] црква Светог Николе, и поклонисмо се ту.

И ако хоћеш разумети о вратима града Јерусалима, прва су Витлејемска, друга Сионска, трећа Идумејска, четврта Раитска; она су зазидана. Она су на великој цркви Соломоновој. Ту је Христос ушао на Цвети. И када су Турци узели град, па који год ту ушао на та врата, сваки пао мртав; њих и зазидали. Пета врата Гетсиманска, шеста Шамска.

У јерусалимским уставима црквеним литургију са јутарњом поју, не растављају, и без поста и у посте, осим пређеосвећене, када виде да се пође зора познавати, јутрењу не свршавају него проскомидишу, а овамо читају јутрењу, и када не буде доспео, читају када први час и она два. И поп пред часном трапезом „Царе небески“ не чита, него како проскомидише, кади олтар и око двери иконе. И који је читао часове каже „Достојно“, и поп каже отпуст мали, никога не помиње, ни дане ни свеца. А на проскомидији отпуст не говоре. Тако чине свагда. И док кажу: „Миром Господу помолимо се“, не

затварају двери никада. И када говоре: „Помилуј нас, Боже“, двери не затварају. Или на вечерњи, или на јутрењу, када поп у олтару говори, двери отворене стоје. И на том ђаконство поменуће 50 или 100 имена јеромонаха и монаха и јереја. Именују ко је кога чина, а простим тек имена броје, а више ништа не говоре. И почивша имена после живих помињу, затим вазглашење: „Као милостив“, и ставе кољиво пред Христову икону на земљу, и поп кадионицом кади и говори ђаконство и имена помиње. Потом и молитву велегласно као и ђаконство. И на молитви имена помиње, и вазглас. Потом каже отпуст вечерњи.

И изнесу [кољиво] пред врата, и како који излази, тако и узима шаком, како који може, проспу и по земљи. Тако и на литургији у суботу. И људи носе по једну просфору. И колико год свечара или почивших, од сваке ће ставити део на дискос. Из „слова“ не вади, него одреже од сваке по ускрајак, те стави у нафорницу. Из једнога ускрајка извади Богородичан из простог места, а не из „слова“. И чинове ставља из ускрајка по један део, или по два или по три, како има просфора тако ће из сваке извадити. А оне две врсте не ставља, него узму ускрајак те од њега мрви на једну гомилицу много, и помиње много и мртве и живе, и чинове из простог хлеба, а није из печата са лица просфоре и не изнутра.

И пред велики вход, када хоће поп помињати, дигне покровец са Агнаца па донесе онај ускрајак те од њега мрви. А звезде не диже, и помиње који год хоће, као и раније, па покрије те носи на вход. Тако и владике спомињање творе када служе. Када ваде Агнац за пређеосвећену, на сваки Агнац засебно крсти вино и воду, и сипа у путир на сваки Агнац редом. И једни остављају у суботу два Агнаца – за среду и петак, а у недељу не остављају. А други у суботу не остављају, него стављају у недељу по шест Агнаца, те сваки дан поју пређеосвећену. На пређеосвећеној на преносу поп левом руком држи Агнац и прође близу свећњака, а не иде наоколо, а двери стоје отворене, и поп стане пред престо, кадионицом кади и поје: „Да управи се молитва моја“, и свећеносац стане позати престола према попу, држи свећу и како отпоје „Да управи се“, и стих чита, а не поје. Затим поје десни хор, а поп прође са јужне стране, а свећа наспрам њега гледајући ка западу. И ту, када прочита свете, потом поје леви хор, а поп прође иза престола, гледајући ка западу, а свећеносац наспрам њега. И ту кадећи прочита стих, па поп пређе на северну страну, а свећеносац наспрам њега, и хор поје. И ту поп кадећи прочита „Слава и сада“. И потом поп стане пред часну трапезу гледајући ка истоку и свештено за трапезом. И ту потом поп поје: „Да управи се“ до пола, и оба хора заједно: „Уздржање руку мојих“, а поп ућути, а метаније ни једно.

И придице по црквама видех где говоре. Једну говораху на Светог Јеф-
тимија, другу на Сретење, трећу на Гетсиманији архиепископ синајски, че-
тврту у Великој цркви на Живоносном Гробу, у Недељу крстопоклоњену –
све по литургији и на Цвети.

И у манастиру Светог Саве, српском манастиру, престо широк пет пе-
ди, а дуг четири педи, и високо кубе. Висок престо од земље четири педи и
три прста, наспрам њега проскомидија.

И на Живоносном Гробу, од Велике цркве до великих врата до средње
цркве 58 стопа. И има преграде један аршин. То је на десној страни до игу-
мановог стола. А од леве стране до захода 51 стопа. И захода је 12. Од пре-
граде до Гроба 38 стопа; то све у папучама. Кубе над Гробом дуго, то јест на
исток и на запад 36 стопа, и иза Гроба до свода 22 стопе. И ту иза Гроба
Христовог гроб Јосифов и Никодимов. И за велики олтар 14 стопа, и мали
олтари по 14 стопа.

И од двери 18 стопа далеко ђакон стоји када ђаконство говори. Одатле
и каде иконе око двери, никада ближе не иду, и све над свештнике иду. И на
отпусту ђакон када каже „Премудрост“, над колом каже, или најближе про-
скомидији, па иде на проскомидијска врата. И када хоће поп да чита Јеван-
ђеље у олтару на јутрењу, ђакон изиђе на коло те каже: „Господу помолимо
се“, „И удостојити се“ и „Премудрост прости“, па иде у олтар наоколо.

И видех ров у који браћа бацише Јосифа Прекрасног. И ту борависмо 98
дана, и хођасмо сваког дана по светим црквама, и поклањасмо се. И на Жи-
воносни Гроб улажасмо на сваки празник. По дану и ноћи унутра у цркви
провођасмо, молећи и благодарјећи Богу. И сваког дана празника угошћава-
ху нас и част чињаху нам јеромонаси. И благослова се удостојисмо отаца
светих, и опроштај и дар добисмо.

И пођосмо из светог Јерусалима 17. априла са радошћу и страхом мно-
гим, славећи и хвалећи Бога, који нас удостоји толике части и славе недо-
стојне, најпре и богопомазања од непреподобних Арапа. И до Јафе за два
дана доста би и крвавих глава. Пођосмо у уторак рано изјутра по Светом
Томи. И прођосмо село Добри Јаков, тако се зове, и затим прођосмо Емаус.
И још многа села и градове прођосмо, и дођосмо на конак у Рење. И одатле
изјутра пођосмо и дођосмо у Јафу у подне. И прођосмо Кесарију Филипову,
и Кармилску гору, и Акру, и манастир Светог Илије, и Тир, и Сидон, а близу
је Јафе, види се покрај мора. И видех један манастир пуст и градиште пусто.
И многе планине прођосмо. И ту видесмо планину Хорив, где је свети Илија
постио.

Пет лађа нас пошло заједно. И петог маја изјутра у петак видесмо остр-
во Кипарско. И другог сата ноћу пристадоше на обалу. И када месец изиђе,

пођосмо обалом. И ујутру другог сата дана видесмо две шајке гусара латинских. И вратисмо се на море, побегосмо. И то беше под градом Кипром. И због тога не могосмо доћи у град Кипар, где је Свети Лазар. И прођосмо многе планине, и дођосмо у град који сада зову Павле. Ту су апостола Павла тукли, што пише у Апостоу. Палицом бијен беше 40 пута, изузевши једампут. И сада стоји дирек камени за који су га били везали те тукли.

И то је био град велик, па су га Латини разметнули. Било [је] 390 цркава, а сада разорено и помало пусто. И има ту Турака, а ка обали Грци. И кажу, на том Кипарском острву има 40 хиљада села. И ту бејасмо на Богослова. И тада пођосмо на велико море и на Пренос моштију светог оца Николе. И ујутро нас гонише једна гусарска лађа. И даде Бог утекосмо. И у подне брод. И од њега [утекосмо] и окренусмо се на другу страну. И у петак, још се дели дан и ноћ, 11. маја, угледасмо противну лађу. И окренусмо на другу страну. И угледасмо пред нама брод малтешки, и испресецасмо се од страха, и заваписмо ка Богу сви. И не би помоћника, јер беху претегли греси наши. И осуше Турци као град. И бисмо се, исекосмо, и све узеше Малтези. И један од Малтеза паде мртав, и два се ранише. И све са нас скидоше, и кошуље, па сасвим наге и босе избацише на обалу на песак. И једнима дадоше своје раздрте кошуље и одећу која не ваља. И беху са нама четири Чивутина. И њих истукоше и поведоше у своју земљу. И нашу лађу одвезоше.

И то би под градом који зову Финикија. И дођосмо голи и боси по трњу и по оштром камењу у време јације под град Финик. И ту под градом закопасмо се у иверје, те тако преноћисмо. И ту нађосмо три лађе нашега друштва хаџија. И поделише нам штошта, коме кошуљу, коме гаће, коме капу, коме мараму. Беше нас оплењених хаџија 65. А оне друге хаџије већ не смедоше ићи морем, него одоше копном, Анадолијом сувом ка Цариграду. А нас оплењених 34 нађосмо чамац да нас однесе у Родос. И прву ноћ пођосмо под град Мир. И када се расвану, видесмо брод у заливу пред нама. И ту чекасмо три ноћи и два дана, док се брод не уклони.

И још много градова и села прођосмо за 18 дана до Родоса града. И Родос је на острву. И тај град је чудесан, тврд и красан, а градили га Малтези. И наспрам њега је други град у Анадолији, малтешки био раније, а сада Турци у њему. И одатле дођосмо у Станкој. И то је град и варош, и воденице многе ветрене. И дођосмо у Саказ град. На том острву Сакаском, или говорећи вилајету, има, кажу, 390 цркава. То се раније звало Хиос. И одатле дођосмо под Троју, град велики. И веома се чуђасмо толикој величини. И он је на анадолској страни покрај мора. Виде се и сада зидови, негде те негде пусто и раскопано. Виде се покрај њега воденице многе. Турци од њега и сада носе и зидају градове.

И дођосмо на Калипољ, то јест, добри град. Ту су Турци најпре море прешли. Није шире мало више за два Дунава. Ту су прешли на Српску земљу. И ту имају са обе стране градови и вароши. И поља красна, равна, са обе стране. И дођосмо под варош Мармару. И то је на острву. И ту преноћисмо. И више тог острва је место на мору; када су Латини носили свети престо из [Свете] Софије, те је ту пропао из лађе, а сада од њега миро на мору излази. И када је тихо море, могу људи сакупљати, и види се по мору миро.

И дођосмо у Цариград месеца јуна 12. дан. Ту видесмо велики град. Прегледати се не може. Чини ми се да на земљи тако великог нема. И ту видех велику цркву [Свету] Софију. И пођох у недељу са Григоријем изјутра ка патријарху цариградском. И бејасмо на јутрењу и на литургији. И одосмо на конак. И ту видех код патријарха, најпре помињу цариградског па јерусалимског.

И пођосмо из Цариграда месеца јула другог. И три дана иђасмо покрај мора, на солунску страну све. И ту видех један мост. Има миља хода преко њега од мора. И ту су лепа поља. И дођосмо на девети конак у Филипе, варош веома велика. И град се зна где је био. И кажу да је тај град из темеља зидао Филип Драгиловић. И ту преданисмо. И ту пак десети конак у Пазарцику, шест сати хода од Филипа. И ту преданисмо. Ту су планине. И овце бораве многе по планини, а зими иду к мору.

Одатле после великог пута дођосмо у Софију. И то је варош велика, а града нема, није [га] ни било, у равном пољу великом. Има хришћана много. И ту у једној цркви краљ Милутин српски, целокупан.

И ујутро прођосмо велике планине које се зову Гора Жежевица. И дођосмо на Мораву на мост. И ту се превезосмо на лађи. И ујутро прођосмо [место] које зову Нова Паланка, плот улепљен. Турци зову Деве Багрдан, то јест, камиља река; буде зла те не могу камиле прећи, него се рашчепљују.

И потом дођосмо у Баточину. Паланка, плот улепљен, и хан велик. Конак деветнаести у Хасанпашиној Паланци. Варош и плот улепљени. И прођосмо Коларе. И ту паланка улепљена. И идући, видех са планине град Смедерево покрај Дунава са београдске стране, ниже Гроцке. И конак двадесети у Гроцкој. И ту варош, и хан и паланка улепљени. И Турци зову Хисарцик. И конак двадесет и први у Београду. Од Ниша до Београда 44 сата хода, а од Ниша до Јагодине 20 сати хода.